

president van de Hoge Raad, mr. J. van Loon. Er werd nu van Den Haag uit bij het *Auswärtige Amt* geïnformeerd of Portugal dan wel een Zuid-Amerikaans land bereid gevonden kon worden, een groep uit Nederland afkomstige Portugese Joden op te nemen. Het *Auswärtige Amt* deed weten dat men die zaak eerst kon gaan overwegen wanneer Portugal of een Zuid-Amerikaans land er het initiatief toe nam; dat laatste werd weinig waarschijnlijk geacht – conclusie: *'Bereinigung durch Abschiebung, genau wie Juden, nach dem Osten.'*¹ Die conclusie werd in de *Chefsitzung* die, onder Seyss-Inquarts voorzitterschap, vermoedelijk op 21 augustus gehouden werd, aanvaard, met dien verstande evenwel dat Calmeyer in wezen zijn zin kreeg: *'Einzelfälle, bei denen die portugiesische arische Abstammung glaubhaft gemacht werden könne, könnten zur Entscheidung vorgelegt werden'*² – en voor het desbetreffende voorstel diende Calmeyer te zorgen. Wel te verstaan: Calmeyer kon wel menen dat een bepaalde Portugees-Joodse familie 'eigenlijk' niet-Joods was, maar het bleef de vraag of de *Sicherheitspolizei* bereid zou zijn, zich bij die constatering neer te leggen. Trouwens onder de vierduizend Joden die in de eerste helft van juli naar de *Zentralstelle* ontboden waren om hun deportatiebevel in ontvangst te nemen, waren al verscheidenen die konden aantonen dat Calmeyers bureau bezig was te onderzoeken of zij wel terecht als *Volljuden* golden; Calmeyer had toen aan Harster voorgesteld dat hij een lijst zou maken van *'alle noch schwebende Gesuche, soweit nicht völlig aussichtslos'* – die lijst zou hij dan aan Aus der Fünften doen toekomen, aanvullingen zouden kunnen volgen.³

Het werd, al met al, reeds in de eerste fase van de Jodendeportaties aan het *Reichskommissariat* duidelijk dat er onder de honderdveertigduizend *Volljuden*, tot wie de *Endlösung* zich diende uit te strekken, vele duizenden waren die in het kader van de geldende regels voorlopig niet of in het geheel niet gedeporteerd mochten worden. *Ordnung muss sein!* Begin september werd besloten dat diegenen die tot de beschermde groepen behoorden, een gedateerd en op bepaalde wijze genummerd stempel in hun persoonsbewijs zouden krijgen. De tekst luidde: *'Inhaber dieses Ausweises ist bis auf weiteres vom Arbeitseinsatz freigestellt'* – *'bis auf weiteres'*: de *Zentralstelle* welke die stempels zou aanbrengen, en de sector van de *Sicherheitspolizei* in het algemeen, dachten voor geen enkele groep aan blijvend uitstel. Intussen zou dat stempel het begaan van vergissingen kunnen voorkomen; men zou er ook veel rompslomp door vermijden, veel interventies, veel noodkreten op het

¹ Notitie, 11 aug. 1942, van Calmeyer (a.v., 122 b). ² Brief, 25 aug. 1942, van Bene aan het *Auswärtige Amt* (FO/SD, 362433-34). ³ Notitie, 16 juli 1942, van Calmeyer betr. een gesprek met Harster (VuJ, HA Inneres, 151 h).